

**dr hab. Marcin GÓRNIKIEWICZ**

Warszawa 11.01.2021r.

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności

Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania

Wojskowa Akademia Techniczna

Ul. gen. Sylwestra Kaliskiego 2,

00-908 Warszawa

## **RECENZJA**

rozprawy doktorskiej

**„Bezpieczeństwo państw bałtyckich w perspektywie stosunków Sojuszu  
Północnoatlantyckiego z Federacją Rosyjską”**

opracowanej przez **mgr Karola DOŁĘGĘ**

pod naukowym kierownictwem **dr hab. Arkadiusza Indraszczyka, prof. uczelni**

### **1. OBSZAR PROBLEMOWY ROZPRAWY**

Autor podjął aktualną i zajmującą problematykę relacji zachodzącej między bezpieczeństwem państw bałtyckich, a wzajemnymi stosunkami Federacji Rosyjskiej z Sojuszem Północnoatlantyckim. W dysertacji autor przyjął stosunkowo obszerne, ale zarazem klarowne ramy czasowe koncentrując wysiłek badawczy na przebiegu badanej relacji w okresie 1991-2019. Autor zaznaczył we wstępie, iż podjęta problematyka nie była dotychczas badana w sposób kompleksowy, natomiast były poddawane badaniu pojedyncze elementy składające się na wzmiankowaną relację: wpływ polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej i NATO głównie interpretowanej poprzez pryzmat dokumentów o znaczeniu strategicznym; wpływ elementów gospodarczych; wpływ aktywności militarnej, jak również wpływ możliwości oddziaływania za pośrednictwem mniejszości etnicznych. Autor jak wspomniano poddał badaniu całość obszaru problemowego, co pozwoliło wypracować interesujące

konkluzje rzucające nowe światło na dotychczas wypracowane na kanwie innych publikacji naukowych wnioski.

W moim odczuciu podjęta przez autora problematyka spełnia kryterium uzasadnionych względami poznawczymi badań, ze względu na zawarty w niej walor teoretyczny i równoległe praktyczny z możliwością późniejszego zgłębiania i rozwijania, jak również aktualizowania dotychczas uzyskanej metodami naukowymi wiedzy.

## 2. OCENA METODOLOGICZNA DYSERTACJI

Autor po określeniu obszaru problemowego przystąpił do sformułowania celów dysertacji dedykowanych:

- opisowi procesu stosunków NATO z Federacją Rosyjską wynikającego z sytuacji geopolitycznej Europy Środkowej i Wschodniej w latach 1991-2020
- wskazaniu czynników mających wpływ na obniżenie lub podwyższenie poziomu bezpieczeństwa państw bałtyckich w wyniku określonego kształtu stosunków NATO z Federacją Rosyjską w badanym regionie
- zidentyfikowaniu możliwego rozwoju strategicznych warunków bezpieczeństwa w regionie oraz wskazaniu miejsca i roli państw regionu w kształtowaniu tych warunków
- opracowaniu rekomendacji dla polityki bezpieczeństwa państw bałtyckich w kontekście określonych warunków bezpieczeństwa w regionie.

Autor przyjął również spójne merytorycznie problemy badawcze takie jak:

- Główny problem badawczy zawierający się w pytaniu: *Jakie są implikacje stosunków Sojuszu Północnoatlantyckiego z Federacją Rosyjską dla bezpieczeństwa państw bałtyckich?*
- Pierwszy problem szczegółowy zawierający się w pytaniu: *Czy Sojusz Północnoatlantycki, tworzony przez zbiorowość państw o różnych interesach, jest w stanie prowadzić spójną politykę bezpieczeństwa wobec Federacji Rosyjskiej?*
- Drugi problem szczegółowy zawierający się w pytaniu: *Czy Federacja Rosyjska odzyskała możliwość realnego wpływu na państwa obszaru poradzieckiego*

*oraz jakimi narzędziami nacisku dysponuje wobec państw bałtyckich, będących byłymi republikami ZSRR, a obecnie przynależących do zachodnich struktur integracyjnych?*

- Trzeci problem szczegółowy zawierający się w pytaniu: *Jak upadek świata dwubiegunowego oraz pojawienie się nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa wpłyną na tożsamość Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz czy przynależność państw bałtyckich do Sojuszu znajduje uzasadnienie strategiczne dla NATO?*

- Czwarty problem szczegółowy zawierający się w pytaniu: *Czy państwa bałtyckie są regionem istotnym dla kształtu stosunków NATO-Rosja oraz jak ów poziom relatywności regionu w tych stosunkach wpływa na bezpieczeństwo Litwy, Łotwy i Estonii?*

Autor dążąc do uzyskania odpowiedzi na zadane w dysertacji pytania problemowe posłużył się empiryczną metodą przeglądu materiałów źródłowych takich jak: wybrane pozycje literatury naukowej, dokumenty strategiczne, artykuły prasowe i zasoby internetowe. Można zatem przyjąć, że w większości autor oparł zebrany materiał empirycznych na źródłach zweryfikowanych w toku recenzji naukowych, zespołów eksperckich (dokumenty strategiczne) lub przynajmniej częściowo oceny redakcyjnej (artykuły prasowe). W przypadku zasobów internetowych istnieje ryzyko wprowadzenia czytelnika w błąd poprzez atrakcyjne zaprezentowanie poszukiwanych informacji, które jednak mogły nie podlegać uprzedniej weryfikacji, co do rzetelności i logicznej spójności zawartych w nich treści. Zarazem autor głównie opierał się na wspomnianych źródłach naukowych i dokumentach strategicznych, dzięki czemu odniesienie do artykułów prasowych oraz zasobów internetowych stanowiło jedynie uzupełnienie lub dodatkową weryfikację informacji uzyskanych ze dwóch wskazanych wyżej głównych źródeł informacji. Następnie autor zestawiając pozyskane ze sobą informację posługiwał się metodami teoretycznymi, w tym wskazaną we wstępie rozprawy metodą analizy, ale również syntezy oraz porównania. Stosował również przy okazji formułowania wniosków metody wnioskowania. Autor zachował także należyta w badaniach ostrożność podczas korzystania ze źródeł „Wykorzystanie zasobów Internetu w procesie badań obarczone było ryzykiem uzyskania niskiej jakości informacji (...)” W rezultacie autor zadeklarował w tymże paragrafie wstępu kierowanie się następującymi kryteriami doboru źródeł:

- relatywnością (znaczenie dla podjętej problematyki);
- dokładnością;

- aktualnością;
- kompletnością (praca zawiera odpowiednią ilość danych);
- spójnością (zgodność prezentowanych treści);
- odpowiednią formą;
- dostępnością;
- przystawalnością;
- wiarygodnością.

Uwzględnienie przez autora celi, problemów badawczych, hipotez oraz kompleksowe i spójne zastosowanie właściwych metod podczas prowadzonych badań pozwala bardzo pozytywnie ocenić metodologiczne przygotowanie autora do prowadzenia własnych badań w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie.

### 3. KOMPOZYCJA I TREŚĆ MERYTORYCZNA ROZPRAWY

Rozprawa składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spis tabel, spis map, spis wykresów, spis rysunków, łącznie 278 stron.

**W wstępie zawarto przyjęte w dysertacji założenia metodologiczne,** uzasadniono podjęcia badań naukowych scharakteryzowanych w ramach przedstawionego obszaru problemowego. Określony został również przedmiot i cel badań, główny problem badawczy, szczegółowe problemy badawcze oraz odpowiadające tymże hipotezy. W dalszej kolejności zostały scharakteryzowane metody badawcze, które zostały zastosowane w dysertacji, a także określono zakres czasowy badań.

**W rozdziale pierwszym** autor zaprezentował proces formowania stosunków Rosji z NATO w okresie 1991-2019, w ramach czego przewidział trzy podrozdziały poświęcone kolejno: wpływowi upadku ZSRR na relacje NATO-Federacja Rosyjska; odbudowie mocarstwowej roli Rosji za rządów Władimira Putina; partykularyzmowi i polaryzacji polityki państw członkowskich NATO względem Rosji w świetle kryzysu ukraińskiego.

**W rozdziale drugim** autor przedstawił umiejscowienie państw bałtyckich w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej w świetle dokumentów strategicznych poświęconych bezpieczeństwu narodowemu oraz wskazując rosyjskie



cele, środki i instrumenty oddziaływania na bezpieczeństwo państw bałtyckich. Rozdział ten autor zakończył konkluzjami, w których stwierdził że „dokumenty strategiczne Federacji Rosyjskiej nie odzwierciedlają w pełni realnej rosyjskiej percepcji bezpieczeństwa międzynarodowego. Niejednokrotnie ich retoryka pozostaje w sprzeczności z rzeczywistymi zamierzeniami i działaniami podejmowanymi przez Federację Rosyjską (...).” Odniesienie to dotyczy deklarowanych przez Moskwę środków pokojowych służących międzynarodowemu łądowi, a w rzeczywistości sięganie po środki przemocy i nacisku, co mu służyć wzmocnieniu mocarstwowej roli Rosji, która ma się czuć zagrożona poprzez rozwijanie północnoatlantyckiej strefy wpływów na dawny obszar postradziecki, który Kreml nadal traktuje jako własny obszar buforowy mający gwarantować Moskwie bezpieczeństwo. Autor wykazał się budzącą uznanie zdolnością do bezkrytycznego podejścia do badanej rzeczywistości podejmując próbę oceny i opisanie rzeczywistości z różnych, nierzadko sprzecznych perspektyw.

W **rozdziale trzecim** autor dla przeciwwagi zaprezentował umiejscowienie państw bałtyckich w polityce bezpieczeństwa NATO uwzględniając często pomijany aspekt potężnej transformacji percepcyjnej Sojuszu jaka dokonała się w okresie od 1991 do 2019 roku. Następnie opisał miejsce i rolę państw bałtyckich w architekturze bezpieczeństwa NATO z dużym naciskiem na potencjał badanych państw (z podziałem na demograficzny, militarny, gospodarczy), uzupełnił o ocenę możliwości realizacji zobowiązań sojuszniczych, całość rozdziału wieńcząc konkluzją, iż NATO-wskie zaangażowanie w potencjalną obronę państw bałtyckich przed hipotetyczną inwazją ze wschodu ma ze względu na ograniczone siły charakter głównie symboliczno-odstraszający. W razie takiego ataku i śmierci żołnierzy amerykańskich lub kanadyjskich Sojusz zostanie postawiony w sytuacji bez wyjścia i zostanie zmuszone do udziału w regularnych działaniach wojennych. Z drugiej strony w dobie rosnącej aktywności militarnej Federacji Rosyjskiej udzielenie wsparcia słabszym państwom członkowskim jest wyraźnym sygnałem pod adresem Moskwy, co przemawia również za korzystną dla całego Sojuszu polityką dalszego wzmocnienia północnoatlantyckiego potencjału obronnego. Autor mógł poważić się na dalej idące wnioski stanowiące spójny logicznie związek przyczynowo skutkowy wobec zaprezentowanych wyżej konkluzji, jednak ograniczył się do zaprezentowania faktów i



krótkich, bezpośrednio formułowanych wniosków, co świadczy o dojrzałej wstrzemięźliwości badawczej dysertanta.

W **rozdziale czwartym** autor poddał ocenie politykę bezpieczeństwa państw bałtyckich jako obszaru kształtowanego przez wzajemne oddziaływanie relacji między NATO, a Federacją Rosyjską. Rozdział ten stanowi swoiste podsumowanie badań przeprowadzonych przy okazji poprzednich rozdziałów stanowiąc podbudowę merytoryczną pod udzielenie odpowiedzi na główne pytanie problemowe, co oczywiście znalazło swój wyraz bezpośrednio w **Zakończeniu**.

Autor przeprowadził badania nad uzyskaniem odpowiedzi na postawione pytania problemowe, zweryfikował hipotezy i zrealizował wyznaczone cele badań. Struktura pracy byłaby zapewne dużo bardziej przystępna, gdyby każdy rozdział kończył się wnioskami zawierającymi odpowiedź na przyjęte pytanie szczegółowe. Niemniej jest to tylko jedna z form przedstawienia przeprowadzonych badań, a istota każdego procesu badawczego polega na takim podejściu do badanego zagadnienia, aby zachować możliwie najdalej posunięty obiektywizm, prawidłowo dobrać metody badawcze oraz zastosować wybrane metody z dbałością o przejrzystość, spójność i wiarygodność przeprowadzonych badań. Naukowiec winien dążyć do uzyskania odpowiedzi na postawione pytania, tak aby odpowiedzi te były zgodne ze stanem faktycznym. Po przeczytaniu i ocenie zaprezentowanej pracy mogę przyjąć, iż autor wywiązał się z tego zadania znakomicie udowodniając dojrzałość badawczą winną charakteryzować przyszłego doktora nauk o bezpieczeństwie.

## WNIOSKI

Dążąc do podsumowania pracy autor udzielił wyczerpującej odpowiedzi na wszystkie przyjęte pytania problemowe, co ujął w interesujący sposób w zakończeniu. Zrealizował przyjęte cele, zweryfikował hipotezy, a nadto sformułował oryginalne i inspirujące do dalszych dociekań wnioski.

W nawiązaniu proszę zatem autora rozprawy o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:




1. W jakim zakresie przydatne okazały się metody wnioskowania podczas formułowania konkluzji, w jakim stopniu autor korzystał z wnioskowania dedukcyjnego, indukcyjnego, czy redukcyjnego?
2. Czy autor podczas pracy z materiałami źródłowymi korzystał dodatkowo z jakichkolwiek narzędzi np. w postaci tabeli porównując zawarte w źródłach treści?
3. Czy i jeśli tak to w jakim kierunku rozwinię się współpraca między Federacją Rosyjską, a NATO w zakresie dotyczącym bezpieczeństwa państw bałtyckich w III dekadzie XXI wieku?

## KONKLUZJA

Reasumując, stwierdzam, że przedstawiona do recenzji dysertacja wnosi twórczy wkład do nauk o bezpieczeństwie i stanowi samodzielny dorobek naukowy Doktoranta, który wykazał się dobrą znajomością podjętej problematyki, procesu planowania i przeprowadzania badań, jak również zdolnością do samodzielnego i krytycznego myślenia podczas formułowania wniosków.

**Biorąc pod uwagę metodologiczny i merytoryczny poziom przedstawionych w rozprawie rozwiązań, a także ich oryginalność i użyteczność stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia wymagania określone w art. 11 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882, 1311, z 2017 r. poz. 859) i rekomenduję o przyjęcie jej do dalszego postępowania kwalifikacyjnego i wnoszę o dopuszczenie mgr Karola DOŁĘGĘ do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.**

  
M.O. 21.